

Gazda, Jiří

Inovativní ediční počín v oblasti metodologické průpravy studentů rusistických doktorských programů

Opera Slavica. 2023, vol. 33, iss. 4, pp. 91-94

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2023-4-15>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.79408>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20240131

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

<https://doi.org/10.5817/OS2023-4-15>

Inovativní ediční počín v oblasti metodologické přípravy studentů rusistických doktorských programů

OPERA SLAVICA [XXXIII / 2023 / 4]

[recenze]

GAJARSKÝ, L., GROMINOVÁ, A., SPIŠIAKOVÁ, A., TYSHCHENKO, O., SUÁREZ CUADROS, S. J., BARROS GARCÍA, B., VOTYAKOVA, I.: *Elaboration of digital methodological-didactic recommendations and study materials for doctoral students in the field of hard skills*. Brno: Masaryk University Press, 463 pp. ISBN 978-80-280-0315-9 (CD-ROM), ISBN 978-80-280-0316-6 (online; pdf), <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M280-0316-2023>.

V česko-slovenském akademickém prostředí nebývá častým zvykem zamýšlet se nad potřebou speciálních studijních podpor pro studující doktorských programů. Většinou se poněkud alibisticky předpokládá, že do doktorského studia přicházejí mladí adepti vědy, kteří si buď přinášejí dostatečné znalosti předmětu studia a základy vědecké metodologie z předchozího studia, případně jsou natolik schopní, samostatní a motivovaní, že počáteční metodologickou bezradnost a nedostatečnou připravenost k vědecké práci v oboru nějakým způsobem pod vedením svých školitelů sami v počáteční fázi studia doženou.

Rozpor mezi touto zažitou představou a současnou realitou si začali uvědomovat vědecko-pedagogičtí pracovníci univerzitních rusistických pracovišť v Trnavě a Brně, kteří navíc přizvali rusisty z partnerské univerzity v Granadě ke spolupráci na mezinárodním projektu inovace koncepce a studijních plánů rusistických doktorských studijních programů a zvýšení jejich efektivity.¹

Řešitelé projektu přitom vycházejí z výsledků vlastní analýzy současných doktorských programů na zúčastněných univerzitách, které ukazují, že zájemci o studium nejsou vždy na vědeckou práci dostatečně připraveni a vybaveni potřebnými znalostmi a dovednostmi. Pro některé z nich je tento handicap natolik zřejmý, že studium předčasně ukončí, což na jedné straně vede ke ztrátě potenciálních talentovaných vědeckých pracovníků a budoucích vysokoškolských učitelů, a na druhé straně ke značným ekonomickým ztrátám, neboť prostředky investované do jejich studia se pak nemohou společnosti vrátit. Řešitelský tým zmíněného mezinárodního projektu se proto rozhodl poskytnout doktorandům dostupnou formou nezbytné penzum bázevých teoretických znalostí a pomoci jim rozvíjet praktické dovednosti jak

1 Grantový titul: International Erasmus+ project KA220-HED—Cooperation partnerships in higher education; projekt č. 2021-1-SK01-KA220-HED-000022917 *The innovation of the concept and curriculum of doctoral study programs and increasing their effectiveness*.

v tzv. tvrdých, tak měkkých dovednostech, které jsou uplatnitelné nejen ve vědecké a pedagogické praxi, ale i v širším měřítku.

Projekt, jehož hlavní koordinátorkou je doc. PhDr. Andrea Grominová, PhD., z Univerzity sv. Cyrila a Metoděje v Trnavě a jehož realizace je plánována na období let 2022–2025, předpokládá několik výstupů různého druhu, od návrhů na inovaci a zvýšení efektivity studia doktorských programů, přes vypracování studijních podpor v oblasti tvrdých i měkkých dovedností, až po uspořádání metodického semináře a mezinárodní konference pro doktorandy a jejich školitele.

Předmětem této krátké recenze je intelektuální výsledek č. 2 tohoto projektu, kterým je anglicky psaná příručka pro rozvoj tzv. hard skills (tvrdých dovedností) s názvem uvedeným v záhlaví tohoto příspěvku a vydaná v tištěné i elektronické podobě nakladatelstvím Masarykovy univerzity v Brně.

Jde o soubor metodických učebních materiálů, který obsahuje celkem osm samostatných kapitol (modulů), přičemž blok šesti učebních modulů je věnován problematice jazykovědných teorií, výzkumných metod a přístupů, zbývající dva jsou zaměřeny na vybrané otázky literární teorie a literárněvědné metodologie.

Každý učební modul je opatřen metodickým úvodem, obsahujícím strukturovaný popis edukačních a metodických cílů daného učebního materiálu, jeho podrobný obsah, metodické pokyny pro práci s textem daného modulu a soupis doporučené literatury, vztahující se k danému tématu.

Jednotlivé moduly zaměřené na jazykovědnou problematiku jsou v dobře promyšlené metodické posloupnosti postupně věnovány přehledu základních metod lingvistického výzkumu (historicko-srovnávací metoda, komparativní přístup, typologické metody, etymologická analýza, strukturální metoda) se zvláštním zřetelem k aktuálnosti interdisciplinárních metod a přístupů (psycholingvistika, sociolingvistika, etnolingvistika) ke zkoumání jazyka (modul č. 1); jazykovým inovacím a sémantické dynamice současné ruštiny na všech úrovních jazykového systému v transformačním a potransformačním období vývoje ruské společnosti konce 20. a začátku 21. století s důrazem na oblast veřejné komunikace a politického diskurzu (jazyk médií, internetu, reklamy) a roli jazykové kreativity jak v tradičních, tak nově vznikajících formách a žánrech veřejné komunikace (jazyková hra, kreolizované texty, substandardní variety jazyka internetové komunikace apod.) (modul č. 2); úvodu do problematiky korpusové lingvistiky se zaměřením na Národní korpus ruského jazyka a práce s nástrojem Sketch Engine pro vyhledávání korpusových dat, přičemž metodický důraz je kladen na rozvoj návyků kritického myšlení studentů při hodnocení silných i slabých stránek korpusové lingvistiky v jazykovědném výzkumu (modul č. 3); současným tendencím ve výzkumu ruské frazeologie a idiomatiky se zaměřením na dynamické procesy v tomto jazykovém segmentu, kdy zejména v oblasti publicistiky jsou jako prostředek expresivizace vyjadřování často využívány nejrůznější formální

i sémantické transformace tradičních frazeologizmů (modul č. 4); problematice mezijazykové homonymie a dalším paradigmatickým vztahům na základě formální podobnosti jazykových jednotek ve slovní zásobě blízkce příbuzných slovanských jazyků na lexikálním materiálu současné ruštiny a slovenštiny (modul č. 5); základním teoretickým principům a praktickým zásadám tvorby slovníků a lexikografických příruček jako jednoho z hlavních zdrojů jazykového materiálu pro lingvistický výzkum ve všech oblastech, v nichž se pracuje se slovem jako základní jazykovou jednotkou (lexikologie, lexikografie, etymologie, terminologie, sémantika, onomaziologie apod.) (modul č. 6).

V posledních dvou modulech, zaměřených na oblast literárněvědné problematiky, jsou jednak přehledným a přiměřeným způsobem zpracovány základní principy metodologie literárněvědného výzkumu (nejdůležitější literárněvědné směry a jejich představitelé jako kulturní jevy, hlavní metody zkoumání uměleckých textů) (modul č. 7), jednak je zde v koncentrované a přehledně strukturované formě podán přehled základních konceptů literárněvědné teorie, bez jejichž pochopení není možná analýza a interpretace literárních děl, doplněný o hlavní etapy vývoje dějin literatury, literární teorie a literární kritiky, včetně jejich hlavních představitelů (modul č. 8).

Z obsahového a odborného hlediska jsou všechny posuzované texty kvalitně metodologicky propracované, přiměřeně aktuální a v dostatečné míře odrážejí současný stav dosaženého poznání.

Uvedený soubor učebních materiálů bezesporu představuje kvalitní a velmi potřebnou učební podporu pro studující doktorských studijních programů zaměřených na ruskou filologii a ve všech hodnotitelných parametrech (obsahovém, odborném, jazykovém, formálním) bezesbytku splňuje požadavky na moderní edukativní materiál tohoto typu.

Jiří Gazda

Bibliografie:

- GAJARSKÝ, L., GROMINOVÁ, A., SPIŠIAKOVÁ, A., TYSHCHENKO, O., SUÁREZ CUADROS, S. J., BARROS GARCÍA, B., VOTYAKOVA, I.: *Elaboration of digital methodological-didactic recommendations and study materials for doctoral students in the field of hard skills*. Brno: Masaryk University Press, 463 pp. ISBN 978-80-280-0315-9 (CD-ROM), ISBN 978-80-280-0316-6 (online; pdf), <https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M280-0316-2023>.

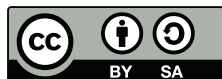
About the author

Jiří Gazda

Masaryk University, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies, Brno, Czechia

gazda@phil.muni.cz

<https://orcid.org/0000-0001-8015-2845>

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

[recenze]

<https://doi.org/10.5817/OS2023-4-16>

Staroslověnské dědictví ve staré češtině

VYKYPĚL, B. et al. *Staroslověnské dědictví ve staré češtině*. Praha: NLN, 2021. Studia etymologica Brunensia. ISBN 978-80-7422-779-0.

Staroslověnština a diachronní zkoumání slovanských jazyků je stále velkým lingvistickým tématem. Toto zkoumání by se neobešlo bez slovníků, výkladů a rekonstrukcí lexikálních jednotek, jež nám umožňují nahlédnout do etymologického vývoje jednotlivých výrazů. Autoři publikace navazují na své další tituly – *Praslovanština a jazykový kontakt* (Boček, 2014), *Etymological Research into Old Church Slavonic* (Janyšková, Karlíková et al., 2015).

V roce 2021 vyšla další publikace umožňující jedinečný historicko-lingvistický exkurz do tajů staroslověnštiny a zejména poskytující důkazy o stopách prvního slovanského jazyka ve staré češtině. *Staroslověnské dědictví ve staré češtině* publikováno nakladatelstvím Lidové noviny je výsledkem práce kolektivu autorů z více odborných pracovišť České republiky včetně Masarykovy univerzity či Univerzity Palackého v Olomouci – Bohumil Vykypěl, Helena Karlíková, Ilona Janyšková a Vít Boček. V publikaci jsou též příspěvky Davida Kalhouse a Miroslava Vepřeka. Kniha zkoumá rozsah, význam a povahu vlivu staroslověnštiny na starou češtinu. Tohoto cíle se snaží autoři publikace docílit cestou rozboru staroslověnské slovní zásoby a gramatiky z hlediska možných stop staroslověnštiny. Na druhé straně pak autoři rekonstruují možné mechanismy staroslověnské vlivu v sociolingvistické a sociální situaci středověkých českých zemí.¹

1 *Staroslověnské dědictví ve staré češtině*. Ústav pro jazyk český. [online]. Dostupné z: <https://ujc.avcr.cz/veda-vyzkum/vyzkum/grantove-projekty-ukoncene/staroslovenske-dedictvi.html>. [12.11.2023].